

ТЕОРЕТИЧНІ Й ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОЗНАВСТВА

УДК 343.131.4

Сизоненко А. С. – кандидат юридичних наук,
доцент, доцент кафедри кримінального
процесу Національної академії внутрішніх
справ, м. Київ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОМ ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

На підставі аналізу норм кримінального процесуального законодавства, судової практики й точок зору науковців-процесуалістів досліджено особливості діяльності суду на стадіях підготовчого провадження та судового розгляду. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення судом реалізації засади змагальності сторонами на судових стадіях кримінального провадження.

Ключові слова: суд, доказування, підготовче провадження, судовий розгляд, сторони кримінального провадження.

Ефективний захист прав і свобод людини завжди є пріоритетом правової держави за умови постійного вдосконалення наявного законодавства та інтеграції нових правових механізмів. Суттєві зміни у сфері кримінального процесуального законодавства, утілення яких свідчить про готовність нашої держави до докорінних змін, спрямованих на здійснення справедливого кримінального провадження та винесення законних, обґрунтованих і неупереджених судових рішень для забезпечення захисту прав та свобод людини в змагальному кримінальному процесі.

Однією з передумов встановлення істини щодо обставин кримінального провадження постає успішна організація судом рівноправного змагання сторін. З цією метою суд має спрямувати зусилля на створення рівних умов для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав і виконання процесуальних

обов'язків шляхом ухвалення відповідних процесуальних рішень і вчинення процесуальних дій [1, с. 12].

Беззаперечно, що сприяння судом сторонам обвинувачення та захисту є необхідною умовою забезпечення функціонування засади змагальності в кримінальному судочинстві. Ця діяльність потребує детального дослідження через на постійні зміни кримінального процесуального законодавства.

Проблемні питання реалізації сторонами кримінального провадження своїх прав у змагальному судовому процесі були предметом дослідження таких вітчизняних процесуалістів, як Ю. П. Аленін, В. К. Волошина, С. О. Гриненко, Ю. М. Грошевий, Н. О. Громов, О. В. Капліна, Л. В. Карабут, Є. Г. Коваленко, О. П. Кучинська, О. М. Ларін, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, Д. П. Письменний, Н. П. Сиза, В. Т. Томін, В. П. Шибіко, М. Є. Шумило та ін. Значну частину праць дослідників опубліковано до прийняття чинного Кримінального процесуального кодексу (КПК) України, що зумовлює необхідність з'ясування процесуальних можливостей судді із забезпечення рівноправного та змагального кримінального судочинства.

Метою статті є формулювання пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення судом реалізації засад змагальності сторонами на судових стадіях кримінального провадження.

У ч. 4 ст. 129 Конституції України визначено, що однією з основних засад судочинства є змагальність сторін, яка полягає у свободі надання ними доказів і доведенні їх переконливості [2]. Важливою умовою забезпечення змагальності сторін є обов'язок суду, зберігаючи об'єктивність та неупередженість, створювати сторонам умови, що необхідні для реалізації їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків (ч. 6 ст. 22 КПК України) [3].

Гарантією змагального кримінального процесу є наділення судді повноваженнями щодо забезпечення участі сторін у судовому кримінальному провадженні.

Вимога закону про обов'язкову участь обвинуваченого в судовому розгляді є додатковою гарантією захисту його прав, оскільки надає йому можливість самому захищати свої права та законні інтереси в суді. Вказана вимога дає змогу суду безпосередньо вислухати доводи обвинуваченого, спрямовані

на спростування обвинувачення чи на пом'якшення покарання, перевірити й оцінити їх у сукупності з іншими наявними в справі доказами та прийняти законне й обґрунтоване рішення. У разі неприбуття обвинуваченого за викликом у судове засідання суд має відкласти розгляд справи, призначити дату нового засідання та вжити заходів щодо забезпечення його прибуття до суду.

Суттєвим порушенням КПК України є розгляд кримінального провадження за відсутності обвинуваченого, крім випадків, передбачених ч. 3 ст. 323 чи ст. 381 зазначеного Кодексу. Водночас судді неоднозначно трактують вимогу про обов'язкову участь обвинуваченого під час підготовчого провадження. Так, за загальним правилом, підготовче судове засідання відбувається за участі прокурора, обвинуваченого, захисника, потерпілого, його представника й законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюють провадження.

Суди по-різному вирішують питання правових наслідків неявки обвинуваченого в підготовче судове засідання: 1) приймають рішення про проведення підготовчого засідання за відсутності обвинувачених, якщо останніх належним чином повідомили про дату підготовчого засідання, однак вони не з'явились до суду без поважних причин; 2) допускають відповідний розгляд навіть стосовно обвинувачених, які перебувають під вартою [4].

Причому недотримання вимоги щодо забезпечення участі обвинуваченого в підготовчому судовому засіданні стає підставою для скасування судових рішень. Так, ухвалою Апеляційного суду Херсонської області від 27 травня 2015 року було скасовано вирок Суворовського районного суду м. Херсон щодо А., засудженого за ст. 391 Кримінального кодексу України. Колегія суддів зазначила, що суд першої інстанції провів підготовче судове засідання лише за участі прокурора, за відсутності обвинуваченого, якого тримають під вартою, та його захисника, порушивши вимоги ч. 2 ст. 314 КПК України [5].

Обвинувачений, згідно зі ст. 42 КПК України, має певні права в підготовчому судовому засіданні [3]. Обов'язок суду – створити умови для реалізації прав обвинуваченого не лише під час судового розгляду, а й під час усього судового провадження, зокрема підготовчого судового засідання.

Зазначені дії суду є передумовою та водночас гарантією змагального кримінального процесу.

Відповідно до ч. 2 ст. 314 КПК України, потерпілий є обов'язковим учасником підготовчого судового засідання (разом з іншими учасниками кримінального провадження). Причому, згідно з ч. 3 ст. 56 цього Кодексу, під час судового провадження в будь-якій інстанції потерпілий має право бути завчасно повідомлений про час і місце судового розгляду, а також висловлювати власну думку під час вирішення питання про призначення покарання обвинуваченому [3].

Зміст п. 5 ч. 2 ст. 412 КПК України засвідчує, що рішення в будь-якому разі підлягає скасуванню, якщо судове провадження здійснено за відсутності потерпілого, належним чином не повідомленого про дату, час і місце судового засідання [3]. Зокрема, Апеляційний суд Запорізької області скасував вирок Чернігівського районного суду Запорізької області від 27 листопада 2014 року щодо О., оскільки підготовче судове засідання відбулося за відсутності потерпілої, яку належним чином не повідомили про дату, час і місце підготовчого судового засідання, що є безумовною підставою для скасування судового рішення (провадження № 329/1055/13-к) [6].

Отже, неприбуття для участі в підготовчому судовому засіданні потерпілого, який належним чином повідомлений про дату, час і місце проведення такого засідання (причому суд має переконатись у реальності такого повідомлення) і відсутність поважних причин неприбуття не перешкоджає його проведенню, крім випадків, визначених законом. Наприклад, якщо обвинувальний акт надійшов до суду з підписаною між сторонами угодою, участь сторін такої угоди, відповідно до ч. 2 ст. 474 КПК України, під час судового розгляду є обов'язковою [3].

Щодо цього в п. 15 постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України «Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод» від 11 грудня 2015 року зазначено, що в разі, якщо на судове засідання не прибули сторони угоди (одна зі сторін), головуючий має відкласти судове засідання, призначити дату нового засідання та вжити заходів щодо забезпечення прибуття цих осіб до суду. Таке саме рішення суд має прийняти, якщо в підготовче судове засідання не з'явився один із декількох потерпілих від одного

кримінального правопорушення або ж один із потерпілих від різних кримінальних правопорушень [7].

У судовій практиці наявні випадки, коли суди першої інстанції за наявності в провадженні декількох потерпілих повідомляють про час і місце судового розгляду лише частину з них, порушуючи таким чином права інших на реалізацію процесуальних прав. Так, Апеляційний суд Чернівецької області в кримінальному провадженні № 11-кп/794/157/15 скасував вирок місцевого суду щодо Л., оскільки один із трьох потерпілих жодного разу не був поінформований судом про час і місце розгляду справи [8].

Процесуальні вимоги щодо участі потерпілого в судовому засіданні стосуються всіх потерпілих, які беруть участь у кримінальному провадженні. З огляду на це, закономірним є те, що неналежне повідомлення хоча б одного з них є підставою для скасування судового рішення. Обов'язок суду – вживати всіх можливих заходів для забезпечення участі потерпілого в судовому засіданні. У разі його нез'явлення за викликом суд вирішує питання про розгляд справи або її відкладення, залежно від того, чи можливо за відсутності потерпілого з'ясувати всі обставини справи й захистити його права та законні інтереси [4].

Поширеною підставою для скасування ухвал і вироків суду першої інстанції з призначенням нового розгляду є порушення вимог кримінального процесуального закону, передбачених п. 4 ч. 2 ст. 412 КПК України, зокрема здійснення судового провадження за відсутності захисника, якщо його участь є обов'язковою [3].

Відповідно до ст. 49 КПК України, слідчий суддя, суд зобов'язані забезпечити участь захисника в кримінальному провадженні в разі, якщо: участь захисника, згідно з вимогами ст. 52 КПК України, є обов'язковою, а підозрюваний, обвинувачений не залучив захисника; підозрюваний, обвинувачений заявив клопотання про залучення захисника, але за відсутності коштів чи з інших об'єктивних причин не може його залучити самостійно; слідчий, прокурор, слідчий суддя чи суд вирішить, що обставини кримінального провадження вимагають участі захисника, а підозрюваний, обвинувачений не залучив його [3].

Захисник може бути залучений судом в інших випадках, передбачених законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги. Так, в кримінальному провадженні на підставі угод

право на захист забезпечено обов'язковим виконанням судом вимог ч. 4 або ч. 5 ст. 474 КПК України щодо роз'яснення права мати захисника, зокрема права на отримання правової допомоги безоплатно в порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно. Крім цього, у випадках, визначених ст. 52 КПК України, обвинуваченому має бути забезпечено захист за призначенням [3].

Випадки, коли підозрюваному, обвинуваченому під час досудового розслідування не було призначено захисника за умови його обов'язкової участі, викликають сумніви щодо питання належності й допустимості доказів, на яких ґрунтується обвинувальний акт прокурора.

Положення КПК України щодо обов'язкової участі захисника стосуються як безпосередньо судового розгляду, так і підготовчого судового засідання, тобто незабезпечення участі захисника в підготовчому судовому засіданні, коли його участь є обов'язковою, іноді може бути підставою для скасування судових рішень, навіть якщо надалі захисник брав участь у судовому розгляді. Водночас суд апеляційної інстанції, згідно з ч. 3 ст. 409 КПК України, не має права скасувати виправдальний вирок лише з причин істотного порушення прав обвинуваченого [3].

Наприклад, ухвалою Апеляційного суду Вінницької області від 3 листопада 2015 року в кримінальному провадженні № 11-кп/772/875/2015 щодо Б. було скасовано вирок суду першої інстанції та направлено справу на новий судовий розгляд, оскільки під час прослуховування аудіозапису судового процесу в межах підготовчого судового засідання виявилось, що обвинувачена заявляла клопотання про залучення захисника за рахунок держави, посилаючись на відсутність коштів, що заварило їй залучити його самостійно, у задоволенні якого судом першої інстанції обвинуваченій було відмовлено [9].

Судова практика доволі часто стикається зі скаргами учасників кримінального процесу на порушення суддями однієї з основоположних засад кримінального судочинства – засади змагальності. Зазвичай відповідні заяви вмотивовані тим, що судді не є суб'єктами доказування, тому їх участь у кримінальному процесі є лише пасивною та має зводитись до створення необхідних умов для реалізації сторонами кримінального провадження своїх прав.

Під час судового розгляду суд, з одного боку, покликаний вирішувати лише ті питання, які винесені на його розгляд сторонами та належать до його компетенції. До того ж, активність суду має бути зведена до мінімуму. Водночас його обов'язком є постановлення законного, обґрунтованого, умотивованого та справедливого вироку, що відповідає фактичним обставинам кримінального провадження (ст. 370, 411 КПК України) [3].

У цьому контексті слушною є позиція В. Т. Нора: суд при вирішенні справи (постановлення законного й обґрунтованого рішення) не має залишатися пасивним спостерігачем за правовим поєдинком сторін, слідкуючи лише за дотриманням його процедури (правил). Він повинен мати можливість з допомогою сторін, але незалежно від них, дослідити подані ними докази всіма процесуальними засобами, зокрема слідчо-судовими діями, передбаченими законодавством [10]. Реалізація засад змагальності в судовому провадженні не виключає активної участі суду в кримінально-процесуальному доказуванні, проте обмежує її з метою забезпечення неупередженості судового розгляду. Зокрема, ініційовані судом судово-слідчі дії покликані сприяти перевірці належності, допустимості й достовірності доказів, наданих сторонами кримінального провадження [11, с. 12–13].

Так, на попередньому слуханні діяльність суду спрямована на з'ясування умов, необхідних і достатніх для проведення судового засідання, які мають характер процесуальних обставин, шляхом отримання показань свідків, оголошення документів, протоколів слідчих і судових дій. Сторони кримінального провадження з певних причин, серед іншого з огляду на тактичні й стратегічні мотиви, не завжди проявляють активність у реальному судовому засіданні. На нашу думку, у цьому разі суд у контексті засад публічності має право на активні дії.

Безперечно, цілковита пасивність суду унеможливілює правильну оцінку доказів, оскільки внутрішнє переконання ґрунтується передусім на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, а не лише на наданих сторонами доказах. Нормами чинного законодавства певною мірою регламентовано активність суду в доказуванні, проте не визначено її чіткої межі. Так, активність пов'язана з необхідністю перевірки доказів. Існує

концепція заповнюваної активності суду в доказуванні: принцип змагальності не виключає необхідності всебічного й ґрунтовного дослідження всіх обставин справи задля встановлення об'єктивної істини [12].

На нагальність виявлення судом певної активності у встановленні обставин кримінального правопорушення вказують також окремі положення КПК України. Зокрема, відповідно до ст. 321 цього Кодексу, головуючий у засіданні забезпечує з'ясування всіх обставин, прибираючи все, що не є важливим для кримінального провадження. Окрім цього, деякі судово-слідчі дії можуть бути проведені за ініціативи суду, а саме: допит експерта (ч. 1 ст. 356 КПК України), дослідження документів (ст. 358 України), огляд на місці (ст. 361 КПК України), експертиза в порядку ч. 2 ст. 332 КПК України, повторний допит свідка (ч. 13 ст. 352 КПК України), одночасний допит (ч. 14 ст. 352 КПК України) [3].

Слушною є позиція О. В. Піюка стосовно того, що реалізація засад змагальності в судовому провадженні не виключає активної участі суду в доказуванні. Таку діяльність суду має бути обмежено з метою забезпечення неупередженості судового розгляду. Зокрема, проведення судово-слідчих дій за ініціативи суду має здійснюватися лише з метою перевірки належності, допустимості й достовірності доказів, які надали сторони кримінального провадження. Активність суду в перевірці поданої сторонами доказової інформації, здійснювана за ініціативи суду, не суперечить принципу змагальності, оскільки діяльність щодо перевірки наявних доказів, представлених у судовому засіданні, не аналогічна діяльності з розшуку, витребування, збирання інших, не представлених доказів [13, с. 24].

Отже, можна дійти висновку, що основною умовою реалізації змагальності в судовому кримінальному провадженні є забезпечення судом процесуальної рівності сторін, що не потребує наділення обвинувачення та захисту однаковими процесуальними правами, але вимагає дотримання балансу процесуальних можливостей сторін кримінального провадження. Активність суду як суб'єкта кримінального процесуального доказування не суперечить zasadі змагальності та є необхідною умовою (у разі ініціативи сторін кримінального провадження щодо визначення обсягу й порядку дослідження доказів). З метою забезпечення змагального характеру дослідження доказів у судовому кримінальному процесі

потрібно передбачити можливість дослідження зібраних судом доказів після доказів обвинувачення та захисту, а також інших учасників судового провадження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Соловійов І. М. Проблеми підвищення ефективності діяльності адміністративних судів [Електронний ресурс] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Соловійов Іван Миколайович. – Харків, 2015. – 223 с. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Petrova/d_Petrova.pdf. – Назва з екрана.
2. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>. – Назва з екрана.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1458049476321499>. – Назва з екрана.
4. ВСС узагальнив практику призначення нового розгляду справи в суді першої інстанції [Електронний ресурс] // Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури Чернігівської області : [сайт]. – 2017. – 21 груд. – Режим доступу: <http://kdka.org.ua/2017/02/21/vcc>. – Назва з екрана.
5. Ухвала Апеляційного суду Херсонської області від 27 трав. 2015 р. Скасовано вирок Суворовського районного суду м. Херсона щодо А., засудженого за ст. 391 КК України.
6. Ухвала Апеляційного суду Запорізької області. Скасовано вирок Чернігівського районного суду Запорізької області від 27 листоп. 2014 р.
7. Про практику здійснення судами кримінального провадження на підставі угод [Електронний ресурс] : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11 груд. 2015 р. №13. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15>. – Назва з екрана.
8. Ухвала Апеляційного суду Чернівецької області. Провадження № 11-кп/794/157/15.
9. Ухвала Апеляційного суду Вінницької області від 3 листоп. 2015 р. Провадження № 11-кп/772/875/2015.
10. Нор В. Т. Істина у кримінальному судочинстві: ідея, догма права, реалізація / В. Т. Нор // Часопис Національного університету «Острозька академія». – 2010. – № 2. – С. 10–12. – (Серія «Право»).
11. Малахова О. В. Реалізація інституту сприяння захисту у кримінально-процесуальному доказуванні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / О. В. Малахова. – Одеса, 2016. – 20 с.
12. Павлов В. Абсолютизація принципу змагальності унеможливить постановлення законного й обґрунтованого вироку [Електронний ресурс] / В. Павлов // Закон і бізнес. – 2016. – 19 лют. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/121628-absolyutizaciya_principu_zmagalnosti_unemozhlivit_postanovle.html. – Назва з екрана.
13. Пилюк А. В. Роль суда в збиранні доказателств по уголовному делу на стадии предварительного расследования и при рассмотрении дела в суде первой инстанции : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / А. В. Пилюк. – Томск, 2004. – 29 с.

REFERENCES

1. Soloviov, I.M. (2015). *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti administratyvnykh sudiv [Problems of improving the efficiency of administrative courts]*. Kharkiv. Retrieved from http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Petrova/d_Petrova.pdf [in Ukrainian].
2. Konstutytsiia Ukrainy vid 28 cherv. 1996 r. No. 254k/96-VR [Constitution of Ukraine from June 28, 1996, No. 254k/96-VR]. (n.d.). [zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр). Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> [in Ukrainian].
3. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 13 kvit. 2012 r. No. 4651-VI [Criminal Procedural Code of Ukraine from April 13, 2012, No. 4651-VI]. (n.d.). zakon3.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1458049476321499> [in Ukrainian].
4. VSS uzahalnyv praktyku pryznachennia novoho rozhlidu spravy v sudi pershoi instantsii [The VSS summarized the practice of appointing a new trial in a court of first instance]. Kvalifikatsiino-dystyplinarna komisiiia advokatury Chernihivskoi oblasti, Qualification-Disciplinary Commission of Advocates of Chernihiv Oblast. (n.d.). kdka.org.ua. Retrieved from <http://kdka.org.ua/2017/02/21/всс> [in Ukrainian].
5. *Ukhvala Apeliatsiinoho sudu Khersonskoi oblasti vid 27 trav. 2015 r. Skasovano vyrok Suvorovskoho raionnoho sudu m. Khersona shchodo A., zasudzhеноho za st. 391 KK Ukrainy [Decision of the Court of Appeal of the Kherson region from May 27, 2015. Suspension of the Suvorovsky District Court of Kherson in respect of A., sentenced under Art. 391 of the Criminal Code of Ukraine]* [in Ukrainian].
6. *Ukhvala Apeliatsiinoho sudu Zaporizkoi oblasti. Skasovano vyrok Chernihivskoho raionnoho sudu Zaporizkoi oblasti vid 27 lystop. 2014 r. [Decision of the Court of Appeal of Zaporozhye region. The verdict of the Chernihiv district court of Zaporizhzhia oblast from November 27 was canceled. 2014]* [in Ukrainian].
7. *Postanova Plenumu Vyshchoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozhlidu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav pro praktyku zdiisnennia sudamy kryminalnoho provadzhennia na pidstavi uгод: vid 11 hrud. 2015 r. No. 13 [Resolution of the Plenum of the Highest specialized court of Ukraine on consideration of civil and criminal cases on the practice of criminal prosecution by the courts on the basis of agreements from December 11, 2015, No. 13]. (n.d.). zakon5.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-15> [in Ukrainian].
8. *Ukhvala Apeliatsiinoho sudu Chernivetskoj oblasti. Provadzhennia No. 11-kp/794/157/15 [Decision of the Court of Appeal of Chernivtsi region. Proceedings No. 11-kp/794/157/15]* [in Ukrainian].
9. *Ukhvala Apeliatsiinoho sudu Vinnytskoj oblasti vid 3 lystop. 2015 r. Proceedings No. 11-kp/772/875/2015 [Decision of the Court of Appeal of Vinnytsa region from November 3, 2015. Proceedings No. 11-kp/772/875/2015]* [in Ukrainian].
10. Nor, V.T. (2010). Istyna u kryminalnomu sudochynstvi: ideia, dohma prava, realizatsiia [Truth in criminal proceedings: idea, dogma of law, realization]. *Chasopys Natsionalnoho universytetu Ostrozhka akademiia, The journal of the National University of Ostroh Academy*, 2, 10-12 [in Ukrainian].
11. Malakhova, O.V. (2016). Realizatsiia instytutu sprianniia zakhystu u kryminalno-protsesualnomu dokazuvanni [Implementation of the Institute for the promotion of protection in criminal proceedings]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
12. Pavlov, V. (2016). Absoliutzatsiia pryntsypu zmahalnosti unemozhlyvyt postanovlennia zakonnoho i obhrunтовanoho vyroku [Absolutism of the principle of competition will make it impossible to pronounce a legitimate and well-founded sentence]. *Zakon i biznes, Law and business*. Retrieved from

http://zib.com.ua/ua/121628-absolyutizaciya_principu_zmagalnosti_unemozhlivit_postanovle.html [in Ukrainian].

13. Piiuk, A.V. (2004). Rol suda v sobiraniu dokazatelstv po ugovnomu delu na stadii predvaritelnogo rassledovaniia i pri rassmotrenii dela v sude pervoi instancii [The role of the court in the collection of evidence in a criminal case at the stage of preliminary investigation and in the trial of the case in the court of first instance]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Tomsk [in Russian].

Стаття надійшла до редколегії 17.11.2017

Syzonenko A. – *Ph.D in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminal Law of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine*

Provision of Adversariality by the Court in Criminal Proceeding

After carrying out deep analysis of criminal procedure legislation, court practice and scientific theories we have distinguished the peculiarities of court activities at the stage of preliminary procedure and hearing. Offers are formulated for improvement of court's legal coverage of adversariality principle in the framework of criminal proceeding.

It is stressed that one of important conditions to guarantee the adversariality is the obligation of the court, along with its commitment to stay impartial, to provide opportunities for the parties to exercise their rights and fulfill relevant obligations. Adversariality of criminal proceeding is guaranteed by authorities granted to the judge in terms of ensuring the parties' participation in the process.

One of the key conditions to establish the adversariality of criminal proceeding is to ensure the parties' procedural equity which means that both prosecution and defence must keep balance regarding their rights and obligations. Activity of the court as subject of criminal proceeding does not contradict the adversariality principle and is necessary upon condition of the parties' initiative in establishing the scope and procedure of evidence examination. In order to ensure the adversariality in criminal proceeding one must stipulate the opportunity to examine the evidence collected by the court after identical examination of evidence provided by prosecution and defence along with other parties of the criminal proceeding.

Keywords: court, proving, preliminary procedure, court hearing, parties to the proceeding.